

Tam wexto ke teknoloji aver şî, her dewe de wendegêhî abî, her bajar de unîversîteyî abî, tam wexto ke rojname, radyo û televîzyon kewt mîyanê cuya rojane, zîwanê ma qedexe bi. Tena qedexebîyayîş nêbî, eynî wext de seba ke ma asîmîleyê tirkî bibîm, camîyan ra bigîrîn hetanî nêweşxaneyan heme dem û dezgeyê pêroyî û yê dewlete ameyî bikarardîş. Bi polîtîkayanê muhendîsiya komelkî mudaxeyê hîsanê ma, mezgê ma û hawayê fikrîyayîşê ma bi. Na polîtîkaya wêrankare nika her demî ra vêşêr dewam kena.

Dewê ma ameyî vengkerdîş; zemînê weyebîyayîş û pawitişê zîwan, kultur û nasnameyê ma, yanî demografyaya ma texrîb bîye. Şar ame kewt şaristanan. Neke tena şaristananê rojawanê Tirkîya, Kurdîstan de zî cuya şaristanan binê kontrolê sistemê dagîrkerîye de ya. >>>

2

KIRDKÎ DE TEZO TEWR VERÊN QEBUL BI

Kirdkî de tezo tewr verên yê lîsansê berzî hetê Unîversîteya Artuklu ya Mêrdînî ra qebul bi. Tez bi sernameyê **"Folklorê Kirmancan (Zazayan/Kirdan/Dimilîyan) Ser o Cigê-rayîşê"** yo û hetê nuştoxa rojnameyê **Newepelî** û endama **"Grûba Xebate ya Vateyî"** Nadîre Guntaş Aldatmaz ra amede bîyo. Sehaya xebata tezi Dêrsim, Licê û Sêwreg a.

Mudîrê Enstîtuya Ziwananê ke Tirkîya de Ciwîyenê ya Unîversîteya Artuklu Prof. Dr. Qedrî Yildirimî bi munasebetê qebulbîyayîşê tezi tewr verên yê bi kirdkî, roja 14.01.2013 de banê

unîversîte de yew kombîyayîşê çapemenîye organîze kerd û seba ke yew çîyo tewr verên pêşkêş kenê, keyfweşîya xo îfade kerde. Prof. Dr. Qedrî Yildirimî va: "Tarîxê Tirkîya de na reya verên a ke yew teze zazakî qebul beno. Wayîra tezi mamosta Nadîre bi serkewtene mudafayê teze xo kerd û mezun bîye."

Prof. Dr. Qedrî Yildirimî dima da zanayîş ke înan verê cû zî reya tewr verêne yew kitabê derse bi zazakî (**KURDÎ 5 Zazakî**) amade kerdo û kitabê înan hetê wezaretê perwerdeyî ra ginayo çape ro ke nika dersa

weçîna de yeno wendiş. Prof. Dr. Qedrî Yildirimî va: "Ma do nê tezi heme unîversîteyanê Tirkîya ra bişawîm. Mamosta Nadîre çarçewaya xebata xo de gelêk sanikî zî arêdayê. Eke munasib bo, ma do înan zî sey kitab biweşanîm."

Prof. Dr. Qedrî Yildirimî va: "Kêmanîya akademîsyenanê zazayan esta. Coka heta ke mumkin bo wendekarê ma yê ke lîsansê xo yê berzî tamam kenê, ma do enstîtuya xo de îstîxdam bikîm. Enstîtuya ma manaya pêroyî de wayîrîya kurdîkî, manaya xususî de zî wayîrîya zazakî û kurmanckî kena."

Nadîre Guntaş Aldatmaz zî da zanayîş ke a Anqara de manena û seba ke beşdarê programê lîsansê berzî bibo di serrî peynîya hewteyî de Anqara ra ameya bi Mêrdîn û va: "Teze mi folklorê kirmancan ser o yo. La bi mintiqaya Dêrsim, Licê û Sêwregi sî-norkerde yo. Ez folklorê nê mintiqayan ser o xebitîyaya. Mi xebata xo rasterast bi yewbînî dîyayîşê rî bi rî û seha de kerde. Seba ke mi nê warî de yew xebate kerda ez zaf zerweş a."

JI BO RASTNÎVÎSÎNÊ

FERHENG

KURDÎ (KURMANCÎ) – TIRKÎ

DOĞRU YAZIM İÇİN
KÜRTÇE (KURMANCCA) – TÜRKÇE SÖZLÜK

modelerî weşanî/yayma hazîrîyan:
M. Malisani

Kurmanckî de Kitabêko Erjaye

3

Unîversîteya Dicle Malimanê Dersa Weçîna Perwerde Kena

Enstîtuya Îlmê Sosyalî yê Unîversîteya Dicle ya Dîyarbekirî seba somestirê wisarî yê perwerdeyê 2012-2013î 150 wendekaranê lîsansê bêtezi gêna.

Goreyê beyanatê ke keyepelê unîversîte de vila bîyo, nê 150 wendekaran 120 hebî seba lehçeya kurmanckî 30 hebî zî seba lehçeya kirdkî dê bêre girewtîş. Labelê goreyê muracatî ra beno ke no nisbet dima bêro vurnayîş.

Kesê ke îlmê sosyalî yê unîversîteyan ra mezun bîyê û wayîrê formasyonê pedagojî yê, tena ê eşkenê muracat bikerê. Muracat roja 11.01.2013 de tamam bi.

Rexneyan ser o Unîversî-

teya Dicle seba ke kurdî de dest bi perwerdeyê lîsansê çar serran û lîsansê berzî bikerdo dezgeyê perwerdeyê berzî yê Tirkîya YÖKî ra destur girewt la nê warî de hema tu game nêşt. Seba ke Dîyarbekir merkezê kurdanê Bakurî yo, polîtîkaya dewlete rayîr nêdana ke Dîyarbekir de zêde fealîyetê kurdîtiye bibê yan zî aver şêrê.

MESELON DE MEND

Cayêk esto mi ra zaf dûrî
Her şewe yeno honê mi, ez nêşkêna şîyerî
Cayêk esto, şewî ucayî zaf tarî yê, tîya ra zaf dûrî
Dewî estî uca de kulekê bonon ra dûmon vecîyeno
Yo dayîke non pocena tendûre ser o, tîya ra dûrî
Bena qîrî, vengêk yeno uca ra, çoy nîyeno
Cayêk esto, bîyo veng, bonî omê veşnayîş, çoy nîmend
Mezelê ma bêwayîr mendî ma ra dûrî
Wextêk! Şenikîye bî, dîwon bîyênî tedi
Cayêk estbi, vengê kayê domanan omênê şewon ra
Xorton lawikî vatîn, kênon kay kerdîn
Cayêk bibi wextêk ma tede bî, eka ma ra zaf dûrî
Pîron meseleyî vatîn, ma guweştari kerdîn
Cayêk bibi meselon ma de mend
Ma bar kerd şî uca ra, dewê ma mendî bêwayîr
Cayêk bibi, tamê awa ucayî mi vîr de yo, boya koyon uca yena
Cayêk bibi vengê kirdkî omêne uca ra, şar minet nêkerdîn çoy ra
Cayêk esto eka, xerîb, tenya; bêwayîr nîmonen Çoligê ma.
Cayêk bibi, nomê ucayî Çolig bi, meselon ma de mend

Muhamed Deza BATUR

**EDÎTORÎ
RA**

Roşan LEZGÎN

>>>

Ti biwazî nêwazî, tora asîmîlasyonî to dekena zereyê xo û ziwanê to sey vewra wisarî mezgê to ra helnena. Ziwanê dayîke mîyanê cuya ma ra vejîyeno şîno. Êdî kes hewce nêvînenê ke ziwanê dayîka xo bimusno domananê xo. Cuya rojane de yew îhtîyac nîyo. Çünke ziwanê asîmîlasyonî (tirkî) her ca aktif o.

Xora êdî zêde ferq mîyanê dewe û şarstanan de zî nê-mendo. Heme dewan de elektrîk esto, her keye de televîzyon esto. De wina hesab bikîn ke êdî serê koyan ra, yaban ra verê bizan de zî merdim eşkeno de-kewo tora înternetî. Yanî ziwanê serdestan, ziwanê asîmîlasyonî her ca de eşkeno pencê xo bierz merdimî. Coka ê ke agêrenê dewan zî ancî cuya şaristanî ra nêxelisîyenê.

Seba ma çîyo ke ziwanî dano ciwîyayîş, tena hîsê milî yê. Ma dest de tena neteweperwerî menda. La nê serranê peyênan de na rey misêwa propaganda bena ke "neteweperwerî" yanî

"milyetçilik" çîyêdo xirab o. Oxro ke vîst ra vêşêr tarîfê "neteweperwerî" estê ke zafê xo pozîtîf ê. Heto bîn ra "neteweperwerî"ya netewa serdeste ya vera netewa bindeste negatîf a; eke "neteweperwerî" dereceyê "nîjadperestî"ye de bibo, xirab a. Neteweperwerîya kurdan tena dereceyê girewtîşê heqanê xo yê tebîîyan de ya. La werzenê naye zî ma rê heram kenê!

Helbet rewşa lehçeya kurmanckî zî hende baş nîya labelê rewşa kirdkî qet baş nîya. Çünke yê ma zaf faktorê negatîfî estê ke xebata ciwînayîş yan zî averberdişê kirdkî ser o tesîr kenê. Mesela, yew ci ra no yo ke, ma çîqas kirdkî aver benê tayê merdimê mixanetî zî tam sîmetrîyê xebata ma de bi ziwanê dagîrkeran propagandaya cêrakerdişê milletê ma û lêlkerdişê nasnameyê ma kenê. Yanî ma çîqas kirdkî aver benê ê zî hende xirabkarîya xo zêdnenê. Hetêk ra hema zî zafaneyê kurdan ziwanê xo ra şermayenê û ziwanê xo nêmusnenê tutanê xo. Xulasa zere û teber ra çar hetî ma cebhe yê!

Labelê ma ke ewnîyenê, tayê averşîyayîşê muhîmî zî benê. Mesela, hetanî ewro serra ke tede tewr zêde kitabê kirdkî weşanîyayî serra 2012î bî. Serra 2012 de 25 tene kitabê kirdkî weşanîyayî. Nê 25 kitabên ra 16 hebî

hetê endamanê Grûba Xebate ya Vateyî ra yan zî kesê ke na grûbe reyde têkilîye de yê ra amade bîyê. Mesela, her di kitabê ke Unîversîteya Artuklu weşanayê, bi hemkarîya endamanê Grûba Xebate ya Vateyî amade bîyê.

Xort û kêneyê ma yê tezeyî, bitaybetî ê ke unîversîteyan de wanenê, eleqe nîşanê ziwanê xo danê, wazenê ziwanê xo de binusê. Her roje muracatê ma kenê, ma ra çîyan persênê. Ma nêmeyê enerjîya xo serf kenê ke îhtîyacê înan rê bibîm cewab.

Ê ke dest pêkenê nusenê la senî nusenê! Qismêko muhîm, ti vanî qey xeyret kenê ke rast nê-nusê. Haydê ma fek şuxulnayîşê ziwanî ra veradîm, îşaretê nuqtayan bîle şaş şuxulnenê. Ma heta ke yew nuşte rast kenê anê fê-sale, ma a dinya bi çimî vînenê.

Rastkerdişê nuştayan karêko zaf giran o. Ê ma zî, seba ke nuşttoxê ma xo aver biberê, ma kamcîn herfe rast kenê, ma îşaret kenê. Mesela wina:

Şeklo ke nuşttoxî nuşt: Ağe hal xizmikar wînen yî û vano: "lela tu qey pawe mi nîvenert tu dapire şî tu qet nîva no ağa mi çira şawen?"

Şeklo ke ma redakte kerdo: **Axa halê xizmetkarî vînenê** û vano: "**Lêla ti qey paweyê mi nêvindertî to da piro şî, to qet nêva no axa mi çira şaweno?**"

Seke aseno, kamcîn herfe yan çekuya ke ma rast kenê ma hem **bold** kenê hem zî **sûr** kenê. Nuşttoxan rê apey şawenê ke xeletîyanê xo bivîni, reyna hîna rast binusê. La zafê nuşttoxan xo rê sey henekî vînenê, goş nêdanê nê ezîyetê ma. Oxro ke no ezîyetêko bêhed o, nêno vatiş. Belkî no ezîyet zî mucadeleyêk heme mucadeleyan ra zehmetêr o. La ne kes pê zano ne zî qîymetê xo esto.

Tîya de hêvîya ma na ya ke xort û kêneyê ma yê ke dest bi nuştîş kenê nê ezîyetê ma ra baş îstîfade bikerê. Şeklo ke înan nuşttoxê û şeklo ke ma redakte kerdo, bidê têver û bi dîqet bala xo bidê ser û rayîrê musayîş û rastnuştîşê kirdkî de sey derse bivîni. Çünke her game firsendêko winasî nêkeweno dest yan zî kesêk ke werzo her game wina ziwanî ser o bixebitîyo çin bo.

Wa xelet fehîm nêbo. Hetêk ra, seba ke wa bêro zanayîş ke ma çîqas zehmetê ziwanî ancenê hetêk ra zî wa bizanîyo ke ma çîqas bicidîyet karê xo kenê, coka ma behs kenê.

Welhasil karê ma zaf zor o zaf. Kam ke nê mucadeleyî de hetkarîya ma keno, ardimê ma keno Homa zî tim hetkarê înan bo.

Mesrefê na hûmara ma de Zumurut Sakar xanime ardimê ma kerd. Ma aye rê zaf sipas kenê.

X A Ç E P E R S

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1										■
2						■				
3			■				■			
4								■		
5				■					■	
6		■			■					
7	■					■				
8			■						■	
9				■						
10							■			

CORA-CÊR

- 1) Nameyo verên ê Semsûrî - Rez, cayê engure
- 2) Serra ke ma tede yê, mabenê "par" û "serrêna" - Dinya ser o qıtaya tewr pîle
- 3) Mîyanê "eyel"î - Serek,

- rayber, keso ke reîsîye keno - Bi farskî "werd", "nan"
- 4) Daru, derman - Padîşah, Hukimdar
- 5) Dasî, caxe, telîyê maseyî - Newîye, çîyo ke kan nêbîyo
- 6) Eks, rike, serehuşkîye -

ÇEPA-RAST

- 1) Şaîro pîlo ke (mîyanê Dêrsimijan de nameyê ey kilm kenê: Sey Qazî vanê) vateyo cêrên vato: "Bê aşm û rojî dinya tarî ya / Bê îlm û îrfan koranî ya"
- 2) Cinîya karkere, cinîya xebatkare - Tezeneyê gîtare
- 3) Herfê bêvengî yê "mêse" - Keso îsyankar - Keso bêzwan, keso nêeşkeno qisey bikero
- 4) Darkopik, kone, toqmak - Mîyanê "anis"î

- 5) Mîyan, beyntar, mabên - Este, estik
- 6) Gure, xebate, şuxul - Kitabê şîran yê W. K. Merdmîni
- 7) Rehet, eksê "zor"î - Huşka, wişka, paka û serd bîyayîşê hewayî
- 8) Kilmnuştîşê "bestox"î - Embaz
- 9) Hişyar, hagîdar, keso ke hewn de nîyo - Soz, qewl - Babî, pêr, bawk
- 10) Vaşo ke şitê ci ra afyon hasil beno - Xelet, xetayin, eksê rastî

Nebat, çîyo ke wisarî ruwîyeno û payîzî beno pûş-palaxe

- 7) Dat, mam, birayê piyê merdimî - Bawerîye, îman; fikro/rayîro ke merdim pê bawerîya xo ano
- 8) (Semedê vaşî) sap, koke, qarût -
- 9) Semedê kesê hîrêyin û zafhûmarîye zemîrêk - Xelfe, xelfek, hare - Linge
- 10) Karê aliqnayene

Cewabê Hûmara Verêne

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	B	E	D	I	R	X	A	N	■	T
2	E	M	■	N	■	O	S	■	A	E
3	R	E	■	E	S	R	■	E	W	K
4	O	L	■	E	T	■	■	K	E	T
5	S	E	M	E	D	■	T	E	■	E
6	■	■	A	Z	A	D	■	■	A	K
7	R	O	M	A	■	A	Q	■	■	■
8	■	H	■	N	A	■	A	L	■	M
9	K	E	■	■	D	A	D	■	■	E
10	■	T	E	M	■	■	■	■	Ç	E

Kurmanckî de Ferhengêko Erjaye

Bi nameyê "Ji bo Rastnivîsînê Ferhenga Kurdî (Kurmançî)-Tirkî" kitabêko erjaye vejîya. Kitab hetê Weşanxaneyê Rûpelî ra, ke sey kitabê tewr verên yê nê weşanxaneyê ke Îstanbul de newe abîyo, weşanîya. No kitab 307 rîpelî yo û tede nêzdîyê new hezarî çekuyê bingeyênî (esasî) estê. Ferheng hetê komîsyonêk ra bi xebatêka derg û dilaye amade bîyo.

Lehçeya kurmanckî de no kitabêko winasî yo ke seba ke nuştîşê çekuyanê (kelîmeyanê) serekeyan tesbît bibo, verê bi des hezaran formê cîya-cîyayê varyantanê nê çekuyanê ke zîwanê qîseykerdişî yê kurmanckî de estê tesbît bîyê, dima varyantanê her çekuye ra varyantêk seba zîwanê nuşteki weçînîyayo. Yanî nê ferhengî de tena çekuyê ke lehçeya kurmanckî de estê û bi çend varyasyonan şuxulnîyenê ca girewto. Mavajîm çekuyê sey "av", "dest" ûsn. ke tena yew formê xo esto, nê ferhengî de ca nêgirewto; tede ê çekuyê ke yew ra vêşêr formê xo estê, ca girewto.

Amadekarê ferhengî M. Malmîsanij o. La Mistefa Aydogan, Zana Farqînî, Newzat Hîrorî, Huseyîn Kartal, Remzî Kerîm, Mehmûd Lewendî, M. Emîn Narozî û Reşo Zîlan zî tesbîtkerdişê formanê serekîyan yê nê çekuyan de xebitîyayê. Bîbliyografyaya kitabî ra fehman beno ke tespîtkerdiş û weçînayîşê nê çekuyan de M. Malmîsanijî 71 heb ferheng û çimeyanê nuştekiyan ra îstîfade kerdo.

Seke yeno zanayîş, eynen sey lehçeya kirdkî, kurmanckî de zî bi hezaran çekuyê ke bi gelek forman yenê vatiş û nuştîş estê. Sey nimûne, vera çekuya standarde ya kirdkî de

Ji bo Rastnivîsînê Ferhenga Kurdî (Kurmançî)-Tirkî, Amadekar: M. Malmîsanij, Weşanxaneya Rûpelê, Çapa yekem, 2012, Îstanbul, 307 rîpelî.

ke ma vanê "merdim", kurmanckî de formê ke vajîyenê û nusîyenê, nê ferhengî de wina ca girewto:

"**meriv/** mera, mere, meri, merif, merî, merov, merû, mihov, mirhov, mirof, mirov,

mo, moraf, morof, muro, murov: 1. insan 2. akraba, hisim"

Formo ke sey standardî tercîh bîyo û pêş-nîyaz beno ke zîwanê nuşteki yê lehçeya kurmanckî de bêro şuxulnayene sere de ca girewto. Dima, formanê bînanê (varyantanê) ke amadekaranê kitabî şayo tespît bikerê, ca girewto. Nê varyantî bi rengo sûr nusîyayê ke wendoxî bi asanî varyantan û formanê bingeyênan yewbînî ra cîya bikîn. Wina tam new hezarî çekuyê bingeyênî û bi des hezaran varyantê înan nê ferhengî de estê.

Taybetîyêka muhîme ya nê ferhengî zî na ya ke, eynî sey ferhengê "Grûba Xebata ya Vateyî" nêrkî û makîyîya çekuyan zî miyanê parantezan de nusîyaya. Seke yeno zanayîş, meselaya nêrkî û makîyîye de, seba ke çekuyê kurmanckî halê xoserî de zêde xususîyetê xo bellî nêkenê û tayê çekuyî mintiqayêk de nêrî mintiqayêk de zî makî yê, wina musnayîşê cînsîyetê çekuyan warê nuştîşî de xo reyde yew standard virazeno.

Çîyo muhîm no yo ke, kesê ke bi lehçeya kurmanckî nusenê, ewro ra pey tercîhkerdişê formê çekuyan de nê ferhengî esas bigîrê. Wina bibo, bi hawayêko pêroyî standardîzebîyayîşê kurdkî de, bitaybetî standardîzebîyayîşê kurmanckî de, gamêka bingeyên û zaf muhîmê do bêro estene. Û ê teşqele û sergêjîyê ke nuştîşê kurmanckî de hetanî nika estbî, zafê xo êdî do pey de bimanîn.

Vilakerdişê kitabî hetê "CAĞALOĞLU DAĞITIM, Alay Köşkü Cad. Küçük Sok. Gürdere İşhanı No: 2 Cağaloğlu - İstanbul, Tlf: 0212 512 77 38" ra beno.

YÖK Têduştîya Unîversîteyanê Başûrî Qebul Keno

Dezgeyê Perwerdeyê Berzî yê Tirkîya "YÖK" seba ke têduştîya unîversîteyanê Kurdîstanê Başûrî qebul bikero dest bi xebate kerdo.

Aşma teşrîne ya 2011î de tayê karbidestê Kurdîstanê Başûrî dezgeyê perwerdeyê berzî yê Tirkîya YÖKî zîyaret kerdbi û seba unîversîteyanê xo telebê têduştîye kerdbi. Karbidestan derheqê unîversîteyanê xo yê ke seba înan têduştîye wazenê yew dosya zî pêşkêşê karbidestanê YÖKî kerdbi. Naye ser o YÖKî bi nuşteki konsloxaneyê Tirkîya yê Hewlêrî ra melumat waştbi.

Seke yeno zanayîş, serra 2003 ra nat Kurdîstanê Bakur, Rojawan û Rojhelatî ra tayê wendekarê kurdî şinê unîversîteyanê Kurdîstanê Başûrî de wananê. Ancî kesê ke qampa Mexmûrî de perwerde dîyo zî

estê. Seba ke dîplomayanê Kurdîstanê Başûrî ser o îbareya "Kurdîstan"î esta, Tirkîya hetanî ewro têduştîya perwerdeyî qebul nêkerdêne.

Serra 2003 ra nat, destpêk de gelek wendekarî seba ke unîversîte biwanê şîbî Başûr. La hem seba ke îdareyê Başûrî hende nêwazeno hem zî seba ke îmkanê wendiş û mendişî Başûr de zaf zehmet ê, coka zafê wendekarî agêraybî û nika zî zêde wendekarî nêşinê Başûr.

Unîversîteyê Başûrî ke Tirkîya do têduştuya înan qebul bikero, Unîversîteya Selahedînî ya ke Hewlêr de, Unîversîteya Slêmanîye ya ke Silêmanîye de, Unîversîteya Koysencaqî û Unîversîteya Kerkûkî yê. Nê unîversîteyan de perwerde bi lehçeya sorankî ya kurdkî, bi erebkî û qîsmen zî îngilîzkî dîyeno.

Kurdîstanê Rojhelatî de Qedexeyê Kurdkî

Eyaleta Kirmansanî ya Kurdîstanê Rojhelatî de perwerde û musnayîşê kurdkî ame qedexekerdiş. Mudîrîya Perwerdeyî ya Kirmansanî roja 07.01.2013 de yew talîmat vila kerd ke heme wendegeh û unîversîteyanê eyaleta de perwerde û musnayîşê kurdkî qedexe yo.

Talîmatê Mudîrîya Perwerdeyî ya Kirmansanî ke heme dezgeyan rê ameya şawitîş çapemenîya Îranî de zî ca girewt ke fariskî ra teber sewbîna zîwanan de perwerde û musnayîş qedexe yo. Oxro ke qanûnê esasî yê Îranî de heqê perwerde û musnayîşê zîwanê dayîke seba hemwelatîyan yeno şinasnayene la eyaletê Îranî ke kurdkî tede ronîşenê de yew bi yew perwerde û musnayîşê zwanê dayîke yeno qedexekerdiş. Par zî şartsanê Seqizî yê kurdan de bi no qayde yew talîmat ame vilakerdiş û perwerde û musnayîşê kurdkî ame qedexe bi.

Ferhengek

çarçim, -e: açikgöz
çarwayî (zh): hayvanlar
don (n): 1.iç yağı, kuyruk yağı
2.çerviş 3.yağ 4.gazyacağı
gerre (n): şikayet
hetkarî (m): yardımlaşma
hing (m): bal arısı
îtiqad (n): inanç
kirî (n): sıpa

mazuban, -e: konuk ağırlayan
neteweperwer, -e: milliyetçi
nûzenûze (m): inleme; ağ-lama-zırlama
oxro: oysa
pacitene: soymak
padusnayene: yapıştırmak
pawitiş (n): 1.koruma 2.bekleme
pêroyî: genel, umumi
qedexe (n): yasak
sergêjî (m): kafa karışıklığı
solix (n): soluk, nefes
têduştîye: denklik

Bazirganîya Kesayan

Sînan SUTPAK

Xal Rem esnafanê Sêwregi ra merdimêndo zaf şên û gonî-germ bî. Ey dikandê xo de qaf-qol rotêne. Çîyo ke dewijan rê lazim bî; sabun, leganî, projinî, serradî, rêstayî, lewlebî û kêrûyê meşke, şirîti, çaputê parzunan, lastîkê şilwalan, lîlik û şaneyê şivaneyan, şekerê qeçekan, tîzbeyî, layê tîzbeyan... La ra hetanî derzinî heme çî dikandê ey de peyda biyêne.

Kîştênda dikandê xo xususî sebeta çî-mîdê dewijan abir-nabî. Tewre, şiqî, heqîbeyî û çîyê ke dewijan virastêne. Donê çîla, fitîlê çîla, lambeyî...

Xal Rem merdimêndo kuşatker bi. Dewijêno ke finê bişîyê dikandê Xal Remî û zıwanweşîya ey bidîyê, êdî terkê ey nêkerdê. Xal Remî ihtîyacîya înan dîyêne. Eke a şewe sûke de bimendayê, meymanê Xal Remî bî. Eke estor, her yan kî yewna dewarê meymandê ci estbîyayê, axurda xo de ca dayêne bi ci. Xal Rem û cinîya xo mazubanê ciwan-mêrdî bî.

Karê Xal Remî dikanî ya sî-norkerde nêbî. Kar û halê ey na jûye bî ke muşterîyandê xo de kuşatan bikero. Hele jewêndo kone biyayê û xo çarçim bihe-sebnayê. Keyê ey veşa! Xal Remî ey rê kulekî deştêne, da-fikî mundêne.

Seyfedînî dewe de, dewandê çorşmeyî de bazirganîye kerdêne. Ê doran ra nameyê Seyfedînî vejîyabî. Mevajê bazirganîya Seyfedînî û mevî-yarê. Wexto ke behsê bazirganîya Seyfedînî abîyayê, her kesî destê xo eştêne bi kulehda xo. Hela kuleha xo ci sereyî ser o ya yan nê! Goreyê vatişan ra Seyfedînî heywanê mirdarî zî berdêne rotêne. Bi bazirganîya winayêne nameyê ci vejîyabî. Seyfedîn muşterîyê estorandê qertebazan, heranê bêwayîran, çarwayandê nêweş û lengan, kergan û şamîyan bî.

Seyfedînî bi nê kerdendê xo ya xo zaf çarçim û zanaye hesabnayêne. Bi xo ya zaf bawer bî. Pirnika ci tim berz bî. Sebata ke bejna Seyfedînî kilme bî, tim tîk ray ra şîyê. Şaneyo didanşikite û lîliko ke resmê dîkî ci pey a bî, ey tunik ra kêmi nêbiyê. Muçinikênda zengarine tim tunikda çaketê ey de bî. Wexto ke o sûkda Sêwregi miyan de geyrayê, forsdê ci ra mêsan nêwê-tardê ke ci solixî ra ravîyarê.

Nê hal û hewalê Seyfedînî zaf bala Xal Remî antê. Xal Remî xo zere de vatê, "Êy Seyfikê mi.

Lajê ê herî. Ti vindi. Kuleha to mûniyaya. Ez do ay winî bimûnî û to sere ro kerî, wa hetanî merg to sere ra nêkewo!" Heto bîn ra zî Xal Rem lebitîyayêne ke xisletanê Seyfedînî vêşêr bizano, hetanê eyê zelfan rindêr bişinasno.

Seyfedîn fina amebî. Çend bizê lengî, miyê pilxinî û çend kergê gêjî girewtbî ardbi ke biroşo. Xal Remî dîbi ke Seyfedîn yeno. Sêneyê ci pirrî va, kîştê çakêtê ci bîbî zey perrandê dîkê şamî. Xal Remî xo bi xo va, "Bêre, bêre. Seyfikê mi bêre. Ez ha raya to pawena."

Seyfedîn ame selam da Xal Remî û ronîşt. Perskerdişê hal-xatirî ra dima, Xal Remî çayên da ardene, suhbet kerd germ, pesnê Seyfedînî da. Seyfedîn bîbî sûr. Seyfedînî qutuya tutunê Semsûrî ra degirewte. Goreyê zerrîya xo ra cixareyên pişte û da Xal Remî. Cixarayênda barî zî xo rê pişte. Mîyanê dikanî de hewrê dûmanî apêdeyabî. Xal Remî xo bi vat, tam wextê ci yo. Verê xo da bi Seyfedînî va "La Seyfikê mi. Kirîyê herî! Ma ti do hetanî peynîda emrdê xo nê bizandê lengan û kergandê gêjan dima bigeyrê? Ti merdimêndo biaqil ê. La ez a vîna ke bê nê lengmenganê dewan xebera to dinya ra çin a."

Xal Remî her ke serê goçinî kuwayê bi Seyfedînî wa, ey xo arê dayê pêser. Halêndo meh-cub de bi vengêndo nizmela va "Xal Rem, Ez heyran, vaje. Ez se bikera, zewbîna çîyê mi dest ra nêno."

Xal Rem wîniya ke Seyfedîn tam biyo "biyaye", va "Kursiyê xo hebêkna biançe no dalde û goşdarîya mi bike." Seyfedînî kursiyê xo berd peydê masada Xal Remî. Xal Remî zî masada xo ser ra rojnameyên girerwt, mojna bi Seyfedînî û va "Tî nînan vînenî?" Seyfedînî va "Eee. Ez ha vîna. Kesayî û beq ê." Xal Remî va, "Huşş. Vengê xo berz meke. Wa kes nêşnawo. Goşê erdî estê! Ti zanî ke nê rojnameyî de çîçî nu-seno? " Seyfedînî va "Ma Xal

Rem qey ti nêzanî ke wenden û nuştêna mi çin a?" Xal Remî vat "Zirar nêkeno. Ez do to rê vaje. Dewlete sebeta bazirganîye kêberêdo newe akerdo. Kesayan û beqan îxrac kena. Roşenê danê Çîn û Amerîka. Benê ujayan de kenê derman. Êyê ke na bazirganîye pêhesîyayê bi baran a ardî rotî û pê

apartmanî nayî ro, dikanî akerdî, bî milyarderî. Ti hema zî kewtê nê bizan û miyan dima. To bi xo nêvatê kesayî tehm nêdanê awîyan û bostananê ma? Aha to rê firsend! Ti çîçî rê vindertê?"

Seyfedîn mat mendbî. Va "Xal Rem. Ti raşt vanî? To çira hetanî nika mi ra nêvat?" Xal Remî vat "Ez zî newe pê hesîyaya. No hefteyên o ke nê îxracatî dest pêkerdo. Hîna newe yo. Kes pê nêhesîyayo. Hela biewnî bi ney! Vano pere kenê? Kesayî û beqî biyê altun altun! No hefteyên o ke mi no rojname nimito, ez raya to pawena. Eke ti ewro meşte nêameyê mi do to dima merdim birîştayê. Ez rind zana ke ti nê karan de şîd î. Seyfedîn, kesan arêde kesan. Qe awî qe bejî. Hema wa kesayî bê, bes o. Mevînde. Kesayan arêde û kesî pê mehesne. Wa no gurwe mabêndê ma de bîmano. Çî mihal ke ma barên-di barî îxrac kerd, wa qe pê bihesîyê."

Seyfedînî vat "A çî vaten a Xal Rem! Ti sebata mi vanê, wa lingda to bin de bo."

Nê suhbetî ser o çend rojî ravîyartî. Xal Rem kewtbî şik û gumanan miyan. Xo bi xo vatê beno ke jewên çingnayo Seyfedînî goşan. O mabên de erebeyêndê estoran ame û Xal Remî ver de vindert. Destê xo sawitî pêra û xo bi xo va pereyî yenê pereyî, destê mi hurîyenê, pereyî yenê. La Seyfedînî selam da Xal Remî û va "Xalo mi ardî. Di xirarî pirrî yê. Dewe de qulê Elayî pê nêhesîyayo. Zeki ez muye ruwenî miyan ra bianca..."

Xal Remî firaq û folê xo têver ra arêdayî, ey û Seyfedînî kirîştî zere. Derebeyê dikanî ant, dikanê xo kilît kerd û vat "Êdî hewceyê dikanî nêkeno. Ti her di xiraran verê dikanî de veng kire, xiraran zî binimne. Hîna ke nimazê îneyî dest pênerdo, ez şira xo biresna muşterî. To ke xirarî rokerdî do muşterî ser o kom bibê. La hetanî ke ez nêra ti nêroşê kesî. Wa to nêxapnê!"

Seyfedînî her di xirarî akerdî û verê dikanî de rokerdî. Bi rokerdena xiraran her kesa hetê

ser şîye. Seyfedînî jû ardêne çehar şîyêne. Bîbî kufe-kufa kesayan. Wexto ke Seyfedînî kesa kerdêne xo dest, kesayan mîzî kerdê. Boy û buxarê kewtbî Seyfedînî ser. Bêçare mendbî. Nêzanayê ke se bikero. Bala heme merdimanê miyanê sûke antbî xo ser. Domananê sûkijan rê roşan bî.

Xal Rem zî, Seyfedîn temî kerdbî û tepîya ravêrbî overdê cadeyî û "Uludax Pastanesî" de ronîştî. Cixaraya xo vîstîbî ta, temaşeyê Seyfedînî kerdêne.

Seyfedîn areqî miyan de mendbî. Hend dî ke di merdimê ke çinayê xo jewbabet û şewqe înan sere de ameyî. Seyfedînî xo bi xo va qey nê kesayî zaf bi-qîymet ê, çinayê muşterîyanê înan zî xususî yê.

"Muşterî" ameyî. Va "Wayîrê nê kesayan kam o?" Seyfedînî va "Ma yê min ê, ê do yê kê bê? Bê mi kam şeno hendayê kesayan arêdo pêser? Yê min ê. Pêro yê min ê."

Muşterîyanê Seyfedînî vat, "To kê ra destur girewt û to ardî tîya rokerdî?" Seyfedînî vat "Ez zanaaa. Şima muşterîyê kesayan ê. Kanî Xal Rem?" Mêrdekê şewqeyinî bi bêtêl qisey kerd tepîya, destê Seyfedînî kelepeçê kerdî û o berd.

Seyfedîn hîrê rojî nezaret de mend. Verada û tepîya, verê xo da bi dewe û xo pey nêewniya. Ey tewbe kerdbî ke finanî şiro nêzdîyê dikandê Xal Remî.

Wayîrê Îmanî

Dat Mîrza yew roje lêlê sibayî ra werizeno şino ko û daristan de seydarîye keno. Yew dem ra pey mij vejîyeno. Heme ca beno tarî. Dat Mirza xo şaş keno. Raştî yew kendalî yeno. Linga ey rêsikîyena û tîrr ro war şino. Yew gilê dare ra aliqîyeno û bêhêvî veng dano, vano:

- Ya Xizir! Ti ha ça yî? Yew wayîrê îmanî çin o mi bixelisino? Ya Xizir... Îm-daatt!

A hingi de Hezretî Xizir nazil beno. Hizir vano:

- Ez to xelisneno feqet şertê mi estê!

Dat Mîrza vano:

- Şertanî xo vaje.

Hezretî Xizir vano:

- Ti nimaj, roje, zekat û hec...

Dat Mîrza vano:

- Ay dayeeee! Qey bê Xizirî yewna kes çin o mi bixelisno?

Mistefa GOMAYIJ

SEY BERMAYÎŞÎ

Huseyin KARAKAŞ

Zing û ting amay humarit û şîyay. Tim nîya kenê; beran zing û ting kenê ra kunê zere humaritnenê û şonê. Ma zî sey morekanê abakusî reng bi reng benîm rêze. Ey zî humaritnenê vêrene ra, humaritnenê vêrenê ra. Yan zî vêrene ra humaritnenê, vêrenê ra humaritnenê...

Ne benîm zîyadêr ne zî benîme kemî. Yewe texlîye bibo, hop yewade bîne newe êna têpîştene û anê kenê hûrendî. Çiyode sey gorevî yo, yan zî nobete vurnayene...

Hawa ke newe ameya, kesa ke şîya kotî de verdayo hema hên uca ra dest pêkena. Ranza, malta û falte... Tim û tim eynî yo. Hala na qawuşa cênîyan de her çî zîyadêr eynî yo.

Însan wazeno ke ana piçkê çîyê bivurîyo. Hema çî heyf... Têna dêsan zî nêvurîna...

Nêyê ke ci ra gardîyan vanê, mi çim de pêro teres û mixenet ê. Rîyê xo çerme û cemed o. Caran na bîya? Na sene merdimî ya?

Dewijî çitur ke kunê gome mîy û bizan humaritnenê, nê zî eynî o qayde ma humaritnenê. Bêçikanê xo nîya sey tîre danê ra û sanenê verê çimanê ma. Înan ke bêçikê xo nîya kerdî derg copê cendermeyan êno mi vîr. Waxto ke ez amo pêgi-rewtene, cendermeyan zaf ezî-yeta girane ebi mi kerde. Çend aşmî mi ra gonî şîye.

Teyna sey copî bêçikan raderê, a zî kar a; rey zî fek kenê qic, xo şanenê ra, de vana kilîtê dinya înan dest der o.

Nê kila mi, însan de însanîye nêverdanê. Dîn û îman mi ra kuno dûrî, hema se bikerî? Her çî ci rê kar a; ebe ma kay kenê vîndenê.

Qet nêbo tenê cênîyîna xo bibo. Ne rî ne bejne. Ximazik, vêre, qine û qorî... Hergu hete xo hetê ser bîyo vila. Çicikê xo sey parzunê toraqî sêne de verdîyê ro. Nê nîyanênan ra teber ra "pîrike" vanê; labelê ma naca "wake" vanîm û fekê ma ra wakê vîstserreyî perenê.

Hela na serrêna xoya qineçewte... Ma hende ke "wake" vat, a xo xo de hende bena çilaya sure.

Fisa herî, qet nêbo çîyê re bibo. Sergardîyen a ya, xo ra cor kesî nas nêkena û nêvînena. Dîkê qowuşa cênîyan na bi xo ya.

Berî ra "teq" veng bêro, ma pêro pîya xilê serê xo benîm. Desin de verê dêsi de têkaleke de benîm rêze. A zî sey dîkî vile kena derg, bazarê cênîyan de cênîye yena herînayene, eynî o

tore destê xo qine ser ra girêdayî verê ma de rey nata rey bota êna şona, ekîbê xo kî aye dime ra.

Ma hîn ver de bêsolix... Heq olî mîyaro dişmenî ser. A ke ebe ekîbê xo qowuşe ra vejîye teber, ma pêro pîya solixode xorî ane-nîm ke xewf zereyê ma ra dûr kuyo.

Qowuşe vanê, musayena zîwanî ra yo. Qowuş-mowuşî nêmendê, o verê cu bî. Nika ana lete-lete. Cayê sey qutîyanê puskuvîtan de manenîm. Nê cayan ra zî "oda" vanê. Çi oda yê... Qet nê odayan mevînîm. Zere de des kesî manenîm. Piçkê ca çin o ke merdim gama xo bivurno. Rey zî na qineçewte û ekîbê xo zirt-pirt kunê zere vejînê.

Tim humaritiş, tim saye kerdene û têwdayene. Çi çî esto ke çî saye kenê. Di-hîrê parçeyê kincan ra teber tabayê ma çin o. Her çî yasax o. Sutyenê lastikin û qapçeyîni zî... Vanê, qapçeyî hem x-ray de veng vecenê û hem zî ebe aye şima zerar danê yewbîn. Lastîk zî qey ma pê sapan virazenîm.

Pêro kaye na qineçewte yê... Ma de mezg mendo ke ma sapan bivirazîm. Hadî vajîme fikîrîyayîme û viraşt, ku, kemerî kotî yê? Sapan virazenîm ebe sapan çî erzenîm? Hadî vajîm ma kemerî zî dîyay, taba çin o ke cişanîm.

Ge-ge vejîyena hawluyê se-reyê xo kena berz, bi saetan rîyê asmênî de nîyadana. Yew teyre nêkuna çimanê mi ver. Teyr-tur zî naca ra linga xo birna. Sapan nê topa ma bibo çend qurîş kena?

Labelê na qineçewte aqil û ferasetê xo çeşîtêna yo. Aye gore aqil û fikrê ma qisim û qowuşanê camêrdan der o. Vana "Sima mi rê zereyê nanî ra gudanê hurdîyan virazenê û pusulayanê xo zî nê gudan ra girê danê û ebe sapan erzenê qismê camêrdan."

Qey ma to rê hewa ra pird viraşt, pusulayê eşqî yew yena, yew şona. Banê îmamî zî bîyo banê zewqî.

Hew!... Guneyê ma pêrine vileyê aye de bo. Pêro zur û îftîrayê. Roj û rojan tam heştay û hîrê aşmî yê ez nîya zereyê na qutîye de, peyê nê dêsan der o. Camêrd û pusulaya camerdî hetê de mêşa nêrî bîle mi nêdîya. Camêrdî kotî yê, qowuşê xo kamcî het der ê, Heq zano. Şeş aşmî tîjî kamcî het ra erzena, rojawan kamcî het der o, mi fam nêkerd. Dinya mi ser o bîyay be ting û tarî. Renza de gêj û nêmcen, şewe û sodir îlîk varnêne. Na qineçewte zî mi de nîyadêne û xo bi xo huyîne. A hen zana ke ez seveta camêrdan ra bermayîn.

Ez a qederşîyaye... Xo rê, qedera xo rê bermayîn. Cencîya mi, azebîya mi, veyvikîya mi pey ra peyê nê dêsan de... Nîyaderê xo çiman bivînê! Porê mi têlanê sipîyan ra bîyo pir. Destê minê sîsike zerdî firaqê qerewanayî şutene ra bîyay sey pençikanê kesa. Biruy û bijangê mi rişîyay û çimê mi ginayê çalan ro, dormê xo helqaya sîya ya. Xo zere ra hîs kena ke govdeyê mino nazik bîyo sey daranê qertan. Gereke ez zereyê bananê rindekan de xalîyanê nexşînan ser o bî û destê mi awa germine ra meginê awa serdine. Naca nîya banê îmamî de û zereyê qilêr û qertîşî de... No yo heyat? Xeyalê mi nîya bîyay. Qerewane eynî sey ziftî yo û nîno werdene. No senî qeder o? Ez mebermayî kam bermayîş kuyo?

Naca mabênê ma de yew keyneka keye de mendîye esta, xo "sîyasî" dana nas kerdene. Ez key ke sipî bîyena porî û qert bîyena govdeyê xo rê hesiran war kerî, a kuna verê fekê mi, ê sîyasîsetkarê ke şodir televîzyonan de qisey kenê û pêşewe zî dizdîye kenê eynî sey înan vir-vir qisey kena û nutuq varnena.

Goreyê vatişê aye ra dewrê Adem bi Hewa de miletî rê pîlî û rayberîye kenê û pêro cênî bîyê. Hemu kar û qewete cênîyan dest de bîya. Eynî sey reyîsecumhuranê nikayî. Bado miletê camêrdan tay kayî kerdê û cênî ser ra ginayê bin ro. A waroginayene na waroginayen a, hen sona. Miletê cênîyan reyna paştîya xo nêkerda rast. Cile de binê camêrdî de mendene zî na rî ra ya.

A nê qisey pêro yê aye yê. Endî rastî yan zî delmast, ez zurîkerê aye yo. Ha na ranzaya ke kaleka ranzaya mi de, cênîka ke aye de kuna ra, nameyê xo Gulsim a. Na Gulsime çiyade feksist a. Ge-ge çî ama vîr, qet nêfikîrîna û hema hen vajîna.

Na keyneka sîyasî rojê kewta ra ser ancîya hen nutuq varnena. Vateyê xo kî pêro neheqîya ke camêrdî bi cênîyan kenê înan ser o bîyay. Keyneke qise fetelna çerexna ard cile û va "Hesîrîya cênîyan cile de zî devam kena. Coka tim binê camêrdan der ê..."

Mi nîya kerd Gulsime va, "Nê keynek keynek, ti tim nîya huşkahuşk vajîna hema taba zî nêzana! Mi cile de mêrdeyê xo tim girewtêne binê xo, ma no çik o?" Mi heta, "Neçê heş be" va, aye vateyê xo pêro vatî.

Keyneka sîyasî cayê xo de bîye huşk mende. Rîyê xo bî kîrr û kewe û roşna çiman şî xow ra.

Zerrîya mi pê veşa. Cîgera mi ci rê qilaşîyay. Kesa xerîbe. Hende mîrçik a. Vist serrî ra na het hen nîya hepis der a. Serrê xo çik ê ke? Hona domanek bîya ama têpîştene. Feqîreke kotî ra bizano cile de kam ser o yo, kam bin der o. Kitabî dest ra nêginenê war ro. A zî hen zana, çîyo ke kitaban de êno nuştîş rast o. Hen tim wanena û dima zî neheqîya camêrdan ser o vajîna. Aye gore dinya de çî xirabî esta, pêro ebe destê camêrdan ena kerdene. Camêrdan ra çiqas ke xirab vajîyê hend bena rehet. No fam bena? Vanê nê nîyanênan ra tebe ra "femînîst" vajîno.

Gulsime ê dizdîya dizdîya vana "Neçê kila mi, destê naye nêginayoy destê camerdî, coka nîya nîya huşkahuşk qisey kena. Hala rey tamê camêrdî bigêro, ez o çax vînena na çitur bena nerm û pemux..."

Hîn nîya tayê çîyanê bînan zî vana keyneke ra. Ez xo rê goşdarî vindena û huyayîş de manena.

Ma naca hen tim huyayîş der im. Pê heme çî huyayîş de manenîm. Eynî sey bermayîşê çimanê ma ra hesirî varenê. Yê ma belka zî huyayîş nîyo, bermayîş o, kam çî zano.

Hepîsxaneyê Tîpê E yê Çanqirî,
09.01.2012

EŞQÊ RUHAN
VIRAN O

Bedriye TOPAÇ

Seke mîyanê yew xeyalî ra remaybî yan zî mîyanê kila yew adirî ra vijîyaybî û yew goşeyê cuye de wina vindetîbî. Seke şerê eşqî ra tena nê di çekdarî mendîbî. Wina bêveng, wina bêguna, wina masum... Ne ê mendenê nê şaristanî ne kî no şaristan mendêne înan. Qet sey yewbîn nêbî. Înan yew gird ra qayîte şaristanê girdî kerdêne. No gird ra heme şaristan înan ra asan aseyêne. La ê tu kesî ra nêasayêne. Xebera tu kesî înan ra çin biye. Tu awirêk... Çünke ê mîyanê estbîyayîş û çinbîyayîşî de yew ca de bî. Vayêde honikî rîyê înan lişt û şeklê rîyê înan girewt. Bi şeklê rîyê înan kewt rayîran. Kuçanê şaristanî de rîyê înan sey yew kamîya qedexîye vila bî. Tena rîyê înan sixletîya nê şaristanî de azad rayîr şî.

Sixletîye...

Sixletîye...

Sixletîye de xerîb bîyayîş de-jode bênamê bî...

Vayî destê xo ruhê înan de fetilna û honikîya xo vîndî kerde adirê zerrîya înan de. Helmê vayî gina porê cinîke ro û porê cinîke gina rîyê merdimî ro. Merdim bi helmode xorîn boya ê porî ante çimanê xo. Awirê xo yê vêşanî bi a boye kerdî mird. Muyê porê aye verê rîyê ey de hêdî-hêdî vila bî dima peyser şî û cayê xo girewt. Esmerîya porê aye kewte ruhê merdimî. Cinîke destê xo kerd derg û şaristan nişan da. Bi vengode nermek

“Ez rastê vilêk ameya; cenet û cehenemê xo têmîyan ra Sey kardîyêka di-feke hem xo birnena hem kî mi birnena”

vat “Uca ra qayîte ma bike. Çi vînenî?” Merdimî qayîte şaristanî kerd û vat “Yew cinîke û yew camêrdî vînenê. Ê qayîte yewbînî kenê.” Cinîke awirê xo yê sîyayî çarnayî ey. O girewt ant mîyanê şewa çimanê xo. Seke yew kesî yew dej caverdaybî çimanê aye de. Ê no dej aye de xerîb mendîbî, qet yê aye nêbî. Xorînîya rîyê ey de yew çî gêra. Dima bi vengode şikîyaye pers kerd “Hende? Tî tena hende çî vînenê?” “Ney” vat merdimî, bi çekuyanê şermokan. “Ez ke uca ra qayîte tîyayî kena zaf çî vînenê. Tîya cuye û merg, zimistan û hannan, eşq û hêrs, erd û asmên têvirar der ê...” Çekuyê ey fekê ey ra wina lez vejîyayî ke seke waştêne biresê yew ca.

Resayîş...

Resayîş...

Resayîşê yew zerrî giran bî...

Her diyîne awirê xo yewbîn de verdayî û rîyê xo yewbînî ra çarna şaristanî ser. Şaristan mîyanê erd û asmênê sîyayî de vînete bî. Êdî destê payîzî gî-naybî piro û rengê ey çarnaybî payîzî. Zerd kerdêne. Verê cinîke bêvengîye dirna, vat “Gelo ti nêtersena aşiqê mi bê?” Merdimî lewê xo gaz kerdî û vat “Cuye mergî ra yan zî merg cuye ra biterso tu çiyêk nêvurîno. Ez kî aşiq bîyayîşê to ra nêtersena.” Cinîke xo çarna û rind ameye nêzdîyê ey. Nika rîyê înan zaf nêzdî bî. Wina nêzdîbî ke mîyanê nê payîzî de gulana rîyê cinîke aseyêne. Merdimî qayîte vilanê wisarê aye kerd. Cinîke bi çekuyanê giranan vat “Yew emr meraq çin o. Persî çin ê. Şinasnayîş çin o.” Merdimî vat “Erê. Yew emr meraq çin o. Persî çin ê. Şinasnayîş çin o.” Înan rind zanîtênê ke şinasnayîş yew tewir mergê eşqî bî. Cinîke her di destê xo kerdî derg û rîyê ey girewt mîyanê destanê xo. Rîyê ey mîyanê di destanê aye de bî germin. Aye vat “Rojê zerrîya to mi xo vîr ra bikero kî ti mi bîya aye vîr.” Rîyê merdimî mîyanê destanê aye de bî. Merdim êdî mîyanê wisarî de bî. Mîyanê vilan û gulana de bî. Her di destê xo mîyanê aye de ardî pêser vat “Ez kî zerrîya mi kî qet to xo vîr ra nêkeme.” Lewê înan ginayî yewbînî ro û zerrîyê înan zî bi eşq girpayî. Bêvengîya rute zîl da.

Bêvengîye...

Bêvengîye...

Bêvengîya eşqê ruhan viran biye...

WEXTÊ ESTANIKAN RA

Şewî estê
bi cezbê xo xeyalan
û bi pêlanê tariyan
eşqî ciwênenî
verê çemê tewratî de.
Şewî estê
lewheyêkê lêl û lêminî
peykerêkê şikiteyî manenê
berê bajarêkê kanî de.
Şewî estê
sey bêbextî bêrehm
sey ruhê zalimî sîya
sey sîyanur ê
destê celadî de.
Şewî estê
benî dilope-dilope mey
benî veng,
benî ahengê ney
asmênê hewtine de.
Şewî estê
sey yarêka hîsdare
sey embazêka wefadare
tim vîrê mi de yê
wextê estanikan ra...

J. Îhsan ESPAR

XIRÎSTÎYAN

Murad CANŞAD

Zerrîya mi wazena ez ancî dest bierza meseleyanê etîmolojîyî! Ez se bikera, xeylê çekuyî estê ke sey şeytanî mi qurdî kenê ha kenê.

Ez wazena çekuya “xirîstîyan”î ser o bivinda û şima rê îzehet bida ke na çekuye bi esl û fêslê xo çî ya, kotî ra yena.

Ez nika ra bivajia; na çekuye safî û safî kirmanckî (zazakî) ya!

Vengê şima ho goşanê mi ra çingeno, şima hê vanê ancî tere-ture qisey keno...

De şima qisaya xo, xo vîr ra mekerê...

Goreyê îtîqadê xirîstîyanan Pî/Babî esto, Laj esto, Ruhulqudus esto.

Pî kam o?

Pî, Heq/Homa yo. Pêxamber

yeno xebitnayenê qiseykerê.
zi•wanê da•yîk•e, n. axorabîyayîş
Ziwanê ke verê vaxorabîyayîş
û qisey kerdene.
zi•wanê ki•lîtî, n. êko winasî de ar
gurenênê ûsn. - He
era. Besteyî normal d
zi•wanê şerî - ziwanê dayîke.
zi•wan•nas, -e, n. (n, m)
1. Keso/a ke xeylê ziwanan rind zanenê
ser o wend, etud kerd.

Îsa vano Heq pîyê min o, seba ke rîyê erdan ser o qisaya ey bizaniya û biyera ca, pîyê mi ez rusnaya rîyê erdan ser. Ê Hazretî Îsa bi sînagog, dewe bi dewe, bajar bi bajar gêreno, qisaya pîyê xo vano.

Laj kam o?

Laj, Hz. Îsa yo. O lajê Heqî yo delalî yo. Hz. Îsa vano:

“Ez û pîyê xo, ma yew ê (Yuhanna 10:30).” “Pîyê mi ez semedê xo cîya girewta û şirawita bi dinya (Yuhanna 10:36).” “Ez ke karê pîyê xo nêkena, şima îmanê xo bi mi meyarê (Yuhanna 10:37).”

Hz. Îsa zaneno şagirtanê ey ra Yahudayo lajê Sîmun Îskariotî pê xayîniye keno. Waxto ke Yahuda bişoro gerreyê ey bikero û ey bido dest, Hz. Îsa zaneno ke êdî wextê xo biyo tamam. Coka şagirtanê xo rê wina vano:

“Domanênê! Leyê şima de wextê mi kêmi mendo. Şima pê mi gêrenê, la seke mi cihudan rê vato, ez nika şima rê zî vana; cayo ke ez şona, şima nêşkenê biyerê uca (Yuhanna 13:33).”

Ruhulqudus kam o?

Ruhulqudus, keso nesîhetkaro ke Îsayî dima yeno rîyê erdan ser, o yo: Hz. Îsa şagirtanê xo rê vano:

“Kam ke mi ra hes keno û qisaya mi ano ca, pîyê mi zî ey ra hes keno (Yuhanna 14:23).” “Eke şima mi ra hes kenê û qisaya mi anê ca, ez zî pîyê xo ra minet kena û o, seke hetanî peynîye leyê şima de bo;

yewna nesîhetkarî, Ruhulqudusî şima rê rusneno (Yuhanna 14:15-16).” “Hîna ke ez mîyanê şima de ya, mi nê qisayî şima rê vatî. La nasîhetkar, Ruhulquduso ke babîyê mi şima rê rusneno, do her çiyî şima rê bivajo û çîyo ke mi vato bîyaro vîrê şima (Yuhanna 14:25-26).”

Ez zanena, çîyo ke mi nuştö, şima zî pê zanenê. Şima zî zanenê xirîstîyaniye de hîrê çiyî estê. La şima bi ziwane xo wa ney, bi ziwane tirkî wa zanenê. Eke şima bi ziwane xo bizanayêne, mi rê nêvatêne, “ancî tere-ture qisey keno”.

Goreyê îtîqadê xirîstîyanan hîrê çiyê ke estê:

Yew, Pî

Di, Laj

Hîrê, Ruhulqudus

Coka, înan rê vanê, “Hîrê-este-yan-”. Bi tirkî, “üçvarlıkçılar”! Na çekuye badê-badê vurîyaya bîya “xirîstîyan”.

Ez tere-ture qisey kena ha!!!

1-Pîr sono çê taliva xo, vano: "Talivî, ti emser rind a, zê parî nîya." Talive vana "Hew pîro pîro, mi de k..ê to mendo çi mendo!"

2-Rozê pîr sono çê talive, talive pîrî rê şorike pojena, ana. Vana "Pîro pîro, rîyêde (îshal) henêne kowta ra mi ke, na şorika ke verê to der a, eynî zê aye wa."

3-"Na halê ma derdê ma, Misto Qaldir amo bîyo meymanê ma!"

4-"Axayî zûr kenê, pasayî zûr kenê, zimistan zûr nêkeno!"

5-Dêzike vato binê mi pirê zernan o. Kundezî kî vato ez di binê to nî! Ez her roz binê to têvdana, tuwa binê to de zernû nêvînon!"

6-Mêrikî vato, tirê mi ama, mi apey da ke şêro hurendîya xo de vîndero. La o şî juyode bîn fişt ra xo ard!

7-Kerge ve culuxe ra jumîn de behs gureto. Kerge culuxe ra vato ez kî zê to hako girs kon. Culuxe kî vato ke ti nêşkîna hakê mi bikerê. Kerge hak zerê xo de kerdo girs kerdo girs pêniyê de nêşkîya bikero, çir bîya.

8-Na mordemanê verenû vanê vato vergo pîl kuno ra vergû ver, beno "Suya Bavîlî" ra pêruno qir keno.

9-Zarance ra vato "Wayê nê ningê to çira

HETÊ DÊRSIMÎ RA TAYÊ MESEL Û VATEYÎ

Arêkerdoxe: **Sevîm AYDIN**

sûrî yê?" Zarance vato "Zimistan o, hortê vawre de fetelûn, cokûna sûrî yê." Vato "Ma ti hamnanî kî dîya ningê to nîya bî!"

10-Dizd şono kuno binê çeperî. Şewe tarî ya, cênike şona binê çeperî de nişena ro,

cîyê xo kena. Beno tire-tira qena xo. Cênike xo xo de qesey kena vana, "Hi mi zana ke yê mi paxir o!" Dizd uzka ra çing beno vano "Wayê wayê Heq adirê to wedaro. Ti çir bîya!" Cênike vana "Bira bira ti kotî ra vejîya?" Dizd vano "Wayê wayê, ez tirê to yê verenî de yîta bîyane."

11-Cênike domanû nêwes bena. Cênî dorme de yêne pêser. Cênike vana "Wayê wayê, yê mi tenya bûriye (sancî) domanî nîne, rîya (îshal) mi kî yêna!"

Vatox: Riza Aydın

* * *

12-Va ke, "Bira çimê to kamî vetî?" Va ke, "Xo ve xo vetî." Va ke, "Ha! Cokuna hondê xorî vetê."

13-Va ke, "Bira felek amo lazû, çênû dano." Va ke "Bira bira, êyê ke dê ma, ma ra mecêro, ma rê lazimê ê bînû nîyo!"

Vatoxe: Ana Teverike

* * *

14-Zerrîya şuyanî kûta tezêk, hawt serrî çêve xo de fetelno. Pêniye de piroso do, werdo."

Vatox: Qemer Aydın

Ma û Ziwanê Ma

Mîrza CIWAN

Ziwanê ma ser o zaf îdîayî eştê orte. Tayê vanê no ziwan yew ziwan mustaqîl o. Tayê vanê fariskî ra ameyo û tayê zî vanê pehlewî yo. Ez bawer kena, kam ke ziwanê ma ser o zaf xeberî dano, o merdim ziwanê ma ser o çî rey nêxebitîyo.

Derdorê mi de zaf merdimî estê. Wexto kî vanî: "Zazaca Kürtçe değil ayrı bir dildir" aya hele de ca de adirê mi warzeno. Ez vano, yaw merdim, cayê zazakî ser o xebata to esta? Vano, nê labelê mi zaf eşnawito.

Ya merdim, no gure gureyê eşnawitişî yo!

Hem zî cuya xo de tim tirkî qalî keno. Ez vano, madem ti hende ziwanê xo ra hes kenî çira ti tirkî xeberî danî? O wext nêşkeno cevabê mi bido. Badê ez vano, ziwanê ma de rojname, kovar û kitabî estê. Ti çî rey teqîb kenî? Vano nexêr mi caran nameyê înan

nêşnawito. Uca de hem adirê mi hem zî tansiyonê mi têdir warzenê. Ez meraq keno, gelo miletê ma çira hende qayîl a ke ziwanê ma ra vajo ziwan mustaqîl. Ez nê miletî fehm nêkeno. Gelo milet zî mi fehm keno yan nê?

Ê serran ma şibî dewa yew embazê mi. Ma helêk dewa ey de gereyî. Cuwa pey ma ameyî keyeyê embazî. Ma niştî ro, embazî ma rê çay arde. Ma ha yê çaya xo şimenê, qale meseleyê ma kurdan ser o abî. Embazê mi va, ma zaf asîmîle bîyê. Hema têna qijê ma nê, pêro keyeyê ma asîmîle bîyo. Mi va ti çira ina vanî? Ma ke ameyê nêameyê dayîka to ma de tirkî xeberî nêda. Qey ti îna vanî? Embazê mi va, raşt a, o tewir o, dayîka mi herfa tirkî zî nêzana labelê çend rojî ra wer de mi ra vana: "Ez tirk a!"

Embazê mi senî ke o tewir va, ma hem huyayî hem zî ma xo xo de fikirîyayî.

Halê ma zaf dejin o. Homa peynîye ma xeyr bikero.

Şîrê Domanan

**Kêney kurdan bîyê harî
Şiyê kewtê bostanê şarî
Semedê çelekê xiyari
Lo lo xorto**

**Kulê sereyî şala miyanî
Piyase keno serê banî
Xapneno kênanê şarî
Lo lo qickeko**

**Lacê kurdan bîye harî
Xo danê siya diwarî
Tersnenê kênanê şarî
Lo lo laceko**

Sitare Xelan

DARA BÊWAYÎRE

Şewe tarî ya,
estereyî çinî yê eşmo
Çimê min ê geyrenê
Leze kewta mi pîze
Hewnê min o nîno

Şewî benê dergî, o yo beno serd
Zimistan o yeno
Ezo nêşî aşme seyr kirî
Bewnî esteran ra xîyalan bikirî

Zimistan rewna ame zerrîda mi
Pelê mi rewna rişiyayê
Rewna yo bîyo vitûviran
Qirçê mendê pey ra
Şewê mi bîyê tarî
Vewre varawa nê rojan ra
Gilê mi namîyayê,
mil kerdo xo ver.

Ray pawenê roj akewo,
Vewre bihelîyo, gilê ci şenikî bê,
Tayna germ bo,
Torge jî nêvaro se, vilikî akiro

Hewna payîz nêqedyayo
Zimistan nîyameyo,
Wesar bol mendo
Sebrê dare çinî yo

Ewro yew lolîk kowt pîzede ci
Ez wuşki bî, kam fahm keno,
Kam do vajo?
Se bî bi na dare, çiçi ra bîye wuşke?
Ma na aw dê, herra ci kenê,
gubre kerde...
Kam do xo ra pers kiro?

Hacer PETEKKAYA

Rojêk yew matonij nişeno
estorê xo û şino dewa Azî.

Matonij a şewe Az de ma-

neno, nêşino keye. Serê sibayî rew ra warzeno we, bê estorê xo peyatî kuweno reyar şino Maton, şino keyeyê xo.

Cinîye ey xo xo vana: "Estore Az ra hetanî etya hend reyar ameya înce bîya veyşan, ez şiyer tay argûde bidî estore." Cinîyek şina axur ewnîyena ke estore uca nîya.

Motonij û Estore

Şina zere, mîyerdê xo ra pers kena vana:

- Mîyerik, estore ha kamca de ya, to kamca de besta? Ez tay argûde bidî ci.

Matonij vano:

- Erê, bi qubaya şêxê Azî, mi estore Az de xo vîr ra kerda, ez peyatî ameya.

Zerîn AZRAWA

XONA HECÎ

Nota: Mucahît Goker

Vate û Muzîk: Gelêrî

Am G(sus4) F Am

De gi - dî gi - dî de gi - dî gi - dî de gi - dî gi - dî Xo na He - cî
Xon qic ke - ka gul va - re - ka Xon qic ke - ka gul va re - ka
Dêst Xon bi - ger hêt me - re - ka Dêst Xon bi - ger hêt me re - ka
Zor Xon me - di Xon gic ke - ka Zor Xon me - di Xon gic ke - ka

De gidî gidî, de gidî gidî
De gidî gidî Xûnê Hecî

Xûnê Hecî gulvarek a
Şew dewrûn a, roj felek a
Dêst Xûn bigîr hêt merék a
Zor Xûn medi Xûn qickek a

De gidî gidî, de gidî gidî
De gidî gidî Xûnê Hecî

Hec vûn Xûnê mi nahşî ya
Mi Xûn nîya cergbaşî ya
Cerg girota kue ra şîya

De gidî gidî, de gidî gidî
De gidî gidî Xûnê Hecî

Sêr bûn Hecî yew mêdûn o
Bin bûn Hecî yew mêdun o
Mêdûn mêdûn asparûn o

De gidî gidî, de gidî gidî
De gidî gidî Xûnê Hecî

Mêdûn mêdûn kehîlûn o
Ehmed Beg mayin kaydûno
Riza Beg qalîn Xûn dûno

De gidî gidî, de gidî gidî
De gidî gidî Xûnê Hecî

NAMEYÊ NEBATAN

Amadekar: Ehmedê Dirihî

çanteleyo gopikî
(Pasûr)

gotel (Çewlîg)

gother (Xulamân)

gotikê heran (Hênî)

gotirge (Qerebegân)

guetikê herûn (Pali)

guetik herûn (Çewlîg)

helgom (Çewlîg)

heregop (Dêrsim)

hergom (Çewlîg)

hergot (Çewlîg)

herguet (Çewlîg)

herîgop (Pulur)

herîgot (Pulur)

herteli (Gêzîn)

kak (Gimgim)

qoqteli (Çêrmûg)

sarrişte (Sîwan)

şekiroke (Gimgim)

teliyo gop (Pilemurîye)

teliyo qop (Pilemurîye)

teliyo gother (Pîran)

tîtik (Dêrsim)

zorî (Sêwregi)

zûra (Motkan)

Kurmancî: baxoxe, kelex-
stirî, kirundele, serteşik,
şekerok, şekiroka devan,
şekirinok, şekironek, şekrok,
teşîlok, teztezok, topiz

Soranî: serteş, şekirok

Goranî: helgot, kerteşî,
şekeroke, şekroke

Latînî: Echinops

Tirkî: topuz dikenî

Nameyê yew têwirê nê
teliyî, latînî Echinops kurdicûs
o. Coka ma eşkenî nameyê
nê têwirî bi kurdî; gotherê
kurdan, hergotê kurdan, ,
kerteşîyê kurdan, şekirokê
kurdan ... bipani.

KAYÊ MA

GIŞTANE NIMITIŞ

No kay bi 5-8 kesên kay
beno. Seba ke mintiqaya Pî-
ranî de "giştane" nimnenê,
mi va "giştane nimitiş". Tayê
mintiqayan de "pere, xare,
kerra" ûsn. zî nimnenê. Kay
neke teber de zereyê keyeyî
de kay beno. Verê cû yew
kaykerdax vîjnenê ke wa
giştaneyî binimno. Tepîya o
kaykerdax giştane nimneno.

Yeno kaykerdaxanê bînan
ra vano "mi nimitî". Kayker-
daxê bîni zî şinê giştaneyî
gêrenê. Ebe goreyê nêzdî-
yîye û dûrîya kaykerdaxan
vano "hamnan-zimistan" yan
zî "germin-serdin". Wexto ke
kaykerdaxî nêzdîyê giştaneyî
de bîyê vano "hamnan" yan
zî "germin". Wexto ke kay-
kerdaxî dûrê giştaneyî de
bîyê vano "zimistan" yan zî
"serdin". Wexto ke yew kay-
kerdax giştane dî na rey o
nimneno û kay wina dewam
keno.

Arêkerdax: Rohelat AKTULUM
Mintîqa: Pîran

TI XÊR AMA

To ke vengode wes fişt ra xo
Mi zona ke xelas ma rê nêzdî yo
Vengê to ra zêdîya, az da na lawike
Koyê rut û repalî roştîya to ra bîyî zergûn
Ti xêr ama pita mi, ti xêr ama cîgera mi

Çimê mi sey awe bîyî zelal
Vilî bî ra alişkanê koyanê ma de
Merdimîye ruwa zerrîya feqîran de
Şabîyayîs fetilîno olaxanê welatî de
Ti xêr ama pita mi, ti xêr ama bulişka mi

Virenîya tarîxî ra nat ez to pawena
Verê lingê mi birnayî, dima harmê mi şikitî
Kardî şana zerrîya mi, hîris û heşt de
Tîja mi birne ez caverdûne tarî de
Ti xêr ama pita mi, ti xêr ama tîja mi

Vewre şilîya to, herre qilayîye ra xorî-xorî
Azadîye gine hardê ma yê sîyayî ro
Pakîya zerrîya to bîye lizge, huyayîşê ma de
Sey Çemê Munzurî şonê zelal benê hewrê sîyayî
Ti xêr ama pita mi, ti xêr ama roştîya mi

De bivaze pita mi, mevînde lez bike
Rabe sey tîje, bivare sey torge, birese
Ruh bîya zerrîya kirmanckî, azadîye tede rake
Rawirze na nêweşîye ra, biqedîyo tengîye
Ti xêr ama pita mi, ti xêr ama rindeka mi

Êdî roştîye esta welatê ma, teyrî lawikanê azadîye vanê
Sey şîra domanan û sey awa çimanê înan zelal kenê
Kirmanckî ruwenê hêgayanê royê zerrîya xo de
Hewrê sîyayî axme benê, çim şikito ma ra tîja homete
Ti xêr ama pita mi, ti xêr ama royê mi

Adir DÊRSIMIY